

УДК 327"20"

Н. В. Матвійчук

МІЖНАРОДНІ САНКЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Міжнародні відносини у XXI ст. переживають системну кризу, що позначена збільшенням кількості локальних конфліктів та гібридних протистоянь, геополітичним суперництвом. Трансформації вимагають розробки і застосування дієвого механізму протидії порушенням міжнародного права. Одним із таких механізмів, що сьогодні активно використовується учасниками міжнародних відносин є застосування санкцій. У статті проаналізовано види, мету, специфіку та інші характеристики міжнародних санкцій як інструменту сучасної міжнародної політики.

Ключові слова: санкції, міжнародні санкції, зовнішня політика, міжнародні відносини.

DOI 10.34079/2226-2830-2022-12-33-34-71-79

Сучасні міжнародні відносини переживають чергову системну кризу. Поряд із процесами інтеграції, дезінтеграції, регіоналізації, пост-пандемічними наслідками, держави стикаються із необхідністю вироблення нових механізмів для захисту суверенітету та національних інтересів. Дедалі частіше актори міжнародних відносин вдаються до порушень встановлених міжнародною спільнотою норм та правил, нехтуючи міжнародним правом. Відтак застосування санкцій є необхідною мірою запобігання таким діям державами-порушницями.

Інститут міжнародної відповідальності, що передбачає застосування санкцій проти порушників норм міжнародного права, є дієвим механізмом регулювання сучасних міжнародних відносин. Попри те, що цей механізм специфічний та не досконалий, застосування міжнародних санкцій є альтернативою використанню військових засобів.

Застосування санкцій це явище, що має давню історію. Використання невійськових заходів, що мали на меті тиск однієї сторони (держави) на іншу відоме з античних часів (Седляр, 2013, с. 11). Згодом така практика лише розширювалася, зазнавала трансформаційних змін, інституційного оформлення і т. д.

Дослідженнями санкцій як форм міжнародної політики займаються вчені у галузі права, міжнародних відносин, економіки, експерти, журналісти та ін. Питання міжнародних санкцій, їх сутності, результативності вивчали українські науковці: С. Кулицький (Кулицький, 2017), Ю. Седляр (Седляр, 2013; Седляр, 2017), К. Степаненко (Степаненко, 2016), К. Фліссак (Фліссак, 2019). Проблематика санкцій, їх класифікація, механізми впровадження країнами та міжнародними організаціями досліджувалася й зарубіжними науковцями: М. Босуйтом (Bossuyt, 2012), Л. Джонсом, К. Портелою (Jones and Portela, 2020), Ж. Лієвою, А. Дашевським, Ф. Кокотовічем (Pieva, Dashevski and Kokotovic, 2018), С. Лохманом, Ю. Ворратом (Lohmann and Vorrath, 2021), П. Рудольфом (Rudolf, 2007), Ш. Сміт (Smith, 2004).

У міжнародно-правових документах відсутнє точне визначення поняття «санкцій», не виписані проблеми визначення змісту санкцій, підстав для їх впровадження й припинення, співвідношення з іншими категоріями (примусові заходи, міжнародно-правова відповідальність та ін.) (Малишева, 2016, с. 12–13). Поняття «санкцій»/«міжнародних

санкцій» в Статуті ООН не використовується. Однак присутній інший термін – «превентивні» або «примусові заходи» (ООН, 2008, с. 33). Можливе вживання також понять «контрзаходи», «реторсії», «репресалії» та ін., однак більш вживаним є поняття «санкції», хоча ототожнювати ці терміни не варто.

«Санкція» (з лат. *sanction* – «найсуворіша постанова», «примусовий засіб»). Санкції – колективні або індивідуальні примусові заходи, що застосовуються проти держави-порушниці з метою припинення порушення чи покарання за його здійснення. Санкції є своєрідним компромісом між дипломатичними методами розв'язання проблеми і певними засобами, що можуть включати силовий аспект.

Міжнародні санкції – форма міжнародно-правової відповідальності, що застосовується до порушника міжнародних угод. Існує багато визначень міжнародно-правової відповідальності, загалом, це – обов'язок одного суб'єкта міжнародного права ліквідувати шкоду, заподіяну іншому суб'єкту в результаті порушення міжнародно-правового зобов'язання, або обов'язок відшкодувати матеріальний збиток, заподіяний в результаті дій, що не порушують норми міжнародного права, якщо таке відшкодування передбачається спеціальним міжнародним договором (Степаненко, 2016, с. 59).

Міжнародні санкції можуть впроваджуватися у кількох вимірах: дипломатичному, економічному, політичному, військовому та ін. Дипломатичні міжнародні санкції – це політичні заходи, спрямовані на вираження несхвалення чи незадоволення певною дією шляхом міжнародно-політичної ізоляції цільової держави (Седляр, 2013, с. 19). Дипломатичні санкції втілюються у зменшенні контактів між державами, висилкою певної кількості представників дипломатичного корпусу, найбільш гострим втіленням дипломатичних санкцій може стати припинення дипломатичних відносин між конфронтуючими сторонами. Прикладів застосування дипломатичних санкцій є чимало. Практика висилання послів, розірвання дипломатичних стосунків на певний період та ін., застосовувалася значною кількістю держав. Сучасними випадками застосування санкцій такого типу є виключення Російської Федерації з G8 та тимчасове припинення діяльності американсько-російської президентської комісії у зв'язку із протиправними діями щодо українських територій, двостороннє висилання послів і консулів Білоруссю та Польщею, Латвією в період загострення відносин між країнами в листопаді-грудні 2021 р.

Застосування міжнародних санкцій передбачає використання й політичних засобів, що спрямовані на протидію протиправних дій країн-порушниць. Такі дії дозволяють застосовувати механізм міжнародного осуду, часткової ізоляції, що призводять до негативних змін в іміджі держави-порушниці. Політичні санкції передбачають обмеження чи виключення порушника з міжнародних організацій, заборону в'їзду певним особам.

Військові санкції передбачають силове втручання, інтервенцію, вторгнення та ін. Деякі науковці до військових санкцій відносять ембарго на постачання зброї, переривання військового співробітництва, припинення надання допомоги у навчанні військовослужбовців підсанкційної країни та ін. (Bossuyt, 2012).

Економічні санкції мають у своєму арсеналі значно ширший спектр методів та засобів, й на сьогодні, застосовуються значною низкою країн та міжнародних організацій. Економічні санкції найбільш поширені у застосуванні (Седляр, 2013, с. 15). Засобами економічних санкцій є «заморожування» фінансових активів держави-порушниці (чи іншого актора міжнародних відносин), ембарго (часткова або повна заборона торгівлі чи купівлі / продажу певних товарів), торговий бойкот, запровадження додаткових мит та ін.

Виділяють три види економічних санкцій, критерієм виокремлення яких є економічна шкода, що ними заподіяна: інструментальні, каральні, символічні (Седляр, 2013, с. 18–19]. Економічні санкції можуть бути повномасштабними (стосуватися економіки всієї країни), секторальними (поширюватися на окремі галузі економіки), адресними (обмежують економічну діяльність окремих фізичних чи юридичних осіб). Варто наголосити, що сучасні міжнародні економічні відносини мають у своєму розпорядженні низку заходів, що спрямовані на протидію порушенням. Низка таких заходів застосовується після порушення, але є й такі, що впроваджуються як превентивні. За підрахунками науковців, економічні санкції призводять до значущих змін у поведінці порушників міжнародного порядку у 40% випадків (Tarallo, 2020). Однак варто підкреслити, що вимірювання ефективності санкцій досить складний процес, що вимагає врахування значної кількості факторів. Часто це здійснити проблематично, якщо можливо.

Виокремлюють також індивідуальні та колективні санкції. Індивідуальні санкції застосовуються окремою державою. Колективні санкції базуються на значно складнішому механізмі, вимагають узгодження серед міжнародної спільноти й, у переважній більшості випадків, у системі ООН. Згідно Статуту організації, головна роль у застосуванні санаційного механізму належить Раді Безпеки ООН. Загалом не існує усталеної класифікації видів санкцій. Науковці пропонують розроблені власні класифікації, що подекуди відрізняються.

Виокремлюють також низку рівнів на яких втілюються міжнародні санкції: глобальний, міждержавний, галузевий (санкції запроваджуються окремими інституціями чи в окремих галузях), корпоративний, індивідуальний. Обсяг, причини, форми, тривалість санкцій змінюються в залежності від їх мети, особливостей держав, проти яких вони вводяться, співвідношення сил між ними та інших параметрів (Капітоненко, 2018, с. 7).

Санкції можуть мати різні цілі: зміна політики певного актора міжнародних відносин в тому чи іншому питанні, дестабілізація правлячого режиму, як відповідь на територіальний конфлікт, запобігання загрозам безпеки: військове протистояння, терористичні акти, розробка ядерної зброї та ін., прагнення забезпечення дотримання демократичних цінностей, прав і свобод людини та ін. Санкції є альтернативним інструментом протидії чи покарання держави-порушниці без використання методів «жорсткої сили». Застосування міжнародних санкцій передбачає врегулювання конфлікту через збереження діалогу, поваги до демократії, дотримання прав та свобод, протидію агресії.

Для дієвості та ефективності міжнародних санкцій потрібна низка факторів: чітке формулювання причин застосування, чітка мотивація з боку суб'єкта, що ініціює накладення санкцій, наполегливість в ході застосування санкцій, наявність міжнародної підтримки (Седляр, 2017, с. 98). Дієвість міжнародних санкцій напряму залежить від наявності чіткої солідарності щодо їх введення серед світового співтовариства. Водночас санкції можуть мати різну ефективність, зважаючи на статус держави-порушниці. Якщо міжнародні санкції накладено на потужного гравця системи міжнародних відносин, країна має низку інструментів (економічних, політичних та ін.) для послаблення санкцій та в підсумку їх відміни; також можуть сприяти процесам накладення контрсанкцій, як відповідь держави-порушниці. Міжнародні санкції можуть мати різні результати: бути частково чи повністю виконаними, призвести до започаткування переговорного процесу між сторонами, не бути результативними в цілому та ін.

Для сучасних міжнародних відносин характерним є використання санкцій не лише проти держави, а й проти недержавних суб'єктів та окремих осіб. На сьогодні надзвичайно

поширеною стала практика накладення персональних санкцій (на окремих осіб за вчинення ними певних правопорушень). Така форма санкцій використовується як окремими державами, так і міжнародними організаціями, що формують окремі списки підсанкційних осіб, яким забороняються певні види діяльності чи в'їзд на визначені території, застосовується практика «заморожування» активів та інші механізми впливу. Такі ж дії можуть бути застосовані й до організацій, об'єднань, комерційних установ і т. д.

Застосування міжнародних санкцій має негативні ефекти. Інколи країни, що є потужними гравцями на міжнародній арені, опираючись на економіку, військову могутність та ін., використовуючи геостратегічні переваги, прагнуть виступати в ролі арбітра, й нерідко є ініціаторами впровадження санкцій, при цьому не завжди враховуючи роль Організації Об'єднаних Націй, як головного контролюючого органу механізму впровадження та застосування міжнародних санкцій. Ще одним негативним ефектом є те, що санкції можуть зачіпати й інтереси країн, які не входять до санкційного переліку, але, маючи тісні економічні, політичні та інші зв'язки із країною-порушницею зазнають негативних впливів.

Останнім часом спостерігається тенденція до кількісного збільшення накладених санкцій. Наприклад 2020 р. було впроваджено 34 000 санкційних обмежень, що на 62 % більше, ніж у 2017 р. (Cook, 2021). Спостерігається формування певної мережі санкцій, які можуть бути накладені ООН, США та іншими країнами, ЄС та низкою інших регіональних міжнародних організацій.

Кожна міжнародна організація та країна розробляє власні механізми накладення та впровадження санкцій, контролю за їх виконанням та ін. У США санкційною політикою займаються різні установи та посадові особи: президент, Державний департамент, Департамент казначейства, Офіс по контролю за іноземними активами та ін. (Overview of US..., р. 2). Існує практика розробки спеціальних законів, виконавчих наказів та інших документів, що регулюють питання накладення санкцій на окремі країни, організації, осіб.

Власний механізм санкційної політики розроблено й у Європейському Союзі. Запровадження будь яких обмежувальних засобів потребує узгодження як на рівні внутрішньодержавному, так і на рівні союзу. Із початком збройної агресії Російської Федерації в Україні також було прийнято закон «Про санкції», де вказано «з метою захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидії терористичній діяльності, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави можуть застосовуватися спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (далі – санкції)» (Закон України..., редакція від 01.07.2021 р.). Передбачається, що міжнародні санкції можуть бути накладені на країну, окремі організації, фізичних чи юридичних осіб та ін., що вчинили протиправні дії.

Універсальних механізмів чи стандартів щодо застосування міжнародних санкцій на сьогодні не існує. Впроваджуючи санкції, кожна міжнародна організація та країна користуються власним механізмом чи практикою, що вже застосовувалася раніше. Обов'язковою умовою є дотримання норм права, що встановлені в конвенціях, договорах та інших міжнародних документах. У переважній більшості випадків санкції вводяться у відповідь на уже вчинене міжнародне правопорушення (або на порушення, що триває), відтак, здебільшого, санкції не можна застосовувати як превентивні заходи.

Дія будь яких міжнародних санкцій обмежена конкретними часовими рамками. Санкції накладають на певний період, по закінченню якого, санкції припиняють чи продовжують, встановлюючи нові терміни їх дії. Санкції, можуть накладатися

міжнародними організаціями за порушення країн-членів статуту організації. Держави-порушниці можуть позбавляти права голосу чи представництва на певний визначений термін. Часто зустрічається практика накладення санкції на порушника різними міжнародними організаціями та країнами одночасно. При цьому санкції можуть відрізнятися за ступенем жорсткості, тривалістю та ін.

Сучасна практика застосування міжнародних санкцій зосереджується на використанні цільових санкцій, на протиправу всеохоплюючим санкціям, що дозволяє відокремити відповідальних за здійснення певної політики чи вчинення дій, від населення країни (Капітоненко, 2018, с. 7).

Оцінити ефективність міжнародних санкцій важко. Санкції, часто, не використовуються окремо від інших елементів впливу на порушника. Успіх санкцій зумовлений інституційною розбудовою установ, що їх впроваджують та контролюють. Важливою умовою є також чітко напрацьоване законодавство, яке неухильно виконується, прозорість санкційної політики тощо.

Міжнародні санкції є ефективним інструментом здійснення зовнішньої політики. Накладення будь яких міжнародних санкцій має на меті вплинути на протиправні дії держави-порушниці, припинити їх або покарати за їх вчинення.

Застосування механізму міжнародних санкцій є поширеною практикою сьогодення, що дозволяє впливати на порушника норм міжнародного права та порядку, не використовуючи військові методи та «жорстку силу».

Найбільш розповсюдженою та дієвою є практика використання економічних міжнародних санкцій, що дає змогу вплинути на державу-порушницю у короткостроковій та довготерміновій перспективі.

Бібліографічний список

- Закон України Про санкції, № 1644-VII, 2014. *Верховна Рада України* [онлайн]. Доступно: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text> [Дата звернення 1 лютого 2022].
- Капітоненко, М., 2018. Антіросійські санкції: інструмент впливу чи демонстрація безсилля? *Міжнародний центр перспективних досліджень*. Доступно: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/t_sankcii_a5_ukr_6_.pdf [Дата звернення 26 січня 2021].
- Кулицький, С., 2017. Політично вмотивовані економічні санкції як нова складова розвитку сучасної глобальної економіки. *Україна: події, факти, коментарі*. 17, с. 51–63. Доступно: <http://www.nbuviar.gov.ua/images/ukraine/2017/17.pdf> [Дата звернення 1 лютого 2022].
- Малишева, В., 2016. *Цілеспрямовані санкції та їх застосування Радою Безпеки ООН*. Кандидат наук. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького.
- Седляр, Ю. О., 2013. *Міжнародні санкції у світовій політиці: теорія і практика*. Миколаїв: Видавництво ЧДУ ім. Петра Могили.
- Седляр, Ю.О., 2017. Концептуально-методологічні засади дослідження міжнародних санкцій у зовнішньополітичному аналізі. *Актуальні проблеми політики: збірник наукових праць*, 59, с. 85–103.
- Організація Об'єднаних Націй, 2008. *Статут Організації Об'єднаних Націй* [онлайн]. Київ: Департамент громадської інформації ООН. Доступно:

- https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf [Дата звернення 2 лютого 2022].
- Степаненко, К. В., 2016. Міжнародно-правове регулювання застосування Україною репресалій. *Альманах міжнародного права* [онлайн], 13, с. 57–65. Доступно: <<http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/2090/1/9%20%D0%A1%D1%82%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>> [Дата звернення 22 листопада 2021].
- Фліссак, К. А., 2019. Економічні санкції та специфіка їх позиціонування в сучасних міжнародних відносинах. *Актуальні проблеми правознавства* [онлайн], 1, с. 72–80. Доступно: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2019_1_14> [Дата звернення 20 листопада 2021].
- Bossuyt, M. 2012. *The Adverse Consequences of Economic Sanctions on the Enjoyment of Human Rights* [online]. Available at: <https://www.ohchr.org/Documents/Events/WCM/MarcBossuyt_WorkshopUnilateralCoerciveSeminar.pdf> [Accessed 11 January 2022].
- Cook, P., 2021. Are sanctions an effective foreign policy tool? [online]. *Geneva Solutions*. Available at: <<https://genevasolutions.news/peace-humanitarian/are-sanctions-an-effective-foreign-policy-tool>> [Accessed 4 February 2022].
- Jones, L. and Portela, C., 2020. Evaluating the success of international sanctions: a new research agenda. *Revista CIDOB d'Afers Internacionals* [online], 125, pp.39-60. Available at: <https://www.cidob.org/en/articulos/revista_cidob_d_afers_internacionals/125/evaluating_the_success_of_international_sanctions_a_new_research_agenda> [Accessed 11 November 2021].
- Ilieva, J., Dashtevski, A. and Kokotovic, F., 2018. Economic Sanctions in International Law. *UTMS Journal of Economics* [online], 9(2), pp. 201–211. Available at: <<https://www.utmsjoe.mk/files/Vol.%209%20No.%202/UTMSJOE-2018-0902-09-Ilieva-Dashtevski-Kokotovic.pdf>> [Accessed 11 November 2021].
- Lohmann, S. and Vorrath, J. (eds.), 2021. International Sanctions: Improving Implementation through Better Interface Management (Working Paper No. 01). *Stiftung Wissenschaft und Politik* [online], 1, pp. 3–101. Available at: <https://www.swp-berlin.org/publications/products/arbeitspapiere/WP_International_Sanctions.pdf> [Accessed 11 December 2021].
- Overview of US sanctions laws and regulations* [online]. Available at: <<https://www.nortonrosefulbright.com/-/media/files/nrf/nrfweb/knowledge-pdfs/overview-of-us-sanctions-laws-and-regulations---20210218.pdf?revision=99a0903f-b4c9-4259-ae78-3af9f206cc8e>> [Accessed 1 December 2021].
- Rudolf, P., 2007. Sanctions in International Relations. *SWP Research Paper* [online], 6, pp. 17. Available at: <https://www.files.ethz.ch/isn/117838/2006_Sanctions_E.pdf> [Accessed 18 December 2021].
- Smith, M.S. 2004. Sanctions: Diplomatic Tool, or Warfare by Other Means? *Beyond Intractability* [online]. Available at: <<https://www.beyondintractability.org/essay/sanctions>> [Accessed 1 January 2022].
- Tarallo, M., 2020. The Effectiveness of Economic Sanctions as a Security Tool. *Security Management* [online]. Available at: <<https://www.asisonline.org/security-management-magazine/articles/2020/01/the-effectiveness-of-economic-sanctions-as-a-security-tool/>> [Accessed 19 November 2021].

References

- Bossuyt, M. 2012. *The Adverse Consequences of Economic Sanctions on the Enjoyment of Human Rights* [online]. Available at: <https://www.ohchr.org/Documents/Events/WCM/MarcBossuyt_WorkshopUnilateralCoerciveSeminar.pdf> [Accessed 11 January 2022].
- Cook, P., 2021. Are sanctions an effective foreign policy tool? [online]. *Geneva Solutions*. Available at: <<https://genevasolutions.news/peace-humanitarian/are-sanctions-an-effective-foreign-policy-tool>> [Accessed 4 February 2022].
- Flissak, K.A., 2019. Ekonomichni sanktsii ta spetsyfika yikh pozytsionuvannia v suchasnykh mizhnarodnykh vidnosynakh [Economic sanctions and specification of their position in modern international relations]. *Aktualni problemy pravoznavstva* [online], 1, p. 72–80. Available at: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2019_1_14> [Accessed 20 November 2021]. (in Ukrainian).
- Jones, L. and Portela, C., 2020. Evaluating the success of international sanctions: a new research agenda. *Revista CIDOB d'Afers Internacionals* [online], 125, pp.39-60. Available at: <https://www.cidob.org/en/articulos/revista_cidob_d_afers_internacionals/125/evaluating_the_success_of_international_sanctions_a_new_research_agenda> [Accessed 11 November 2021].
- Kapitonenko, M. 2018. Antyrosiiski sanktsii: instrument vplyvu chy demonstratsiia bezsyllia? [Anti-Russian sanctions: an instrument of influence or a demonstration of powerlessness?] *Mizhnarodnyi tsentr perspektyvnykh doslidzhen*. Available at: <http://icps.com.ua/assets/uploads/images/images/eu/t_sankcii_a5_ukr_6_.pdf> [Accessed 26 January 2021]. (in Ukrainian).
- Kulytskyi, S., 2017. Politychno vmotyvovani ekonomichni sanktsii yak nova skladova rozvytku suchasnoi hlobalnoi ekonomiky [Politically motivated economic sanctions as a new component of the modern global economy]. *Ukraina: podii, fakty, komentari*. 17, p. 51–63. Available at: <<http://www.nbuviap.gov.ua/images/ukraine/2017/17.pdf>> [Accessed 1 February 2022]. (in Ukrainian).
- Ilieva, J., Dashtevski, A. and Kokotovic, F., 2018. Economic Sanctions in International Law. *UTMS Journal of Economics* [online], 9(2), pp. 201–211. Available at: <<https://www.utmsjoe.mk/files/Vol.%209%20No.%202/UTMSJOE-2018-0902-09-Ilieva-Dashtevski-Kokotovic.pdf>> [Accessed 11 November 2021].
- Lohmann, S. and Vorrath, J. (eds.), 2021. International Sanctions: Improving Implementation through Better Interface Management (Working Paper No. 01). *Stiftung Wissenschaft und Politik* [online], 1, pp. 3–101. Available at: <https://www.swp-berlin.org/publications/products/arbeitspapiere/WP_International_Sanctions.pdf> [Accessed 11 December 2021].
- Malysheva, V., 2016. *Tsilespriamovani sanktsii ta yikh zastosuvannia Radoiu Bezpeky OON [Targeted sanctions and their application by the UN Security Council]*. Kandydat nauk. Instytut derzhavy i prava im. V. M. Koretskoho. (in Ukrainian).
- Overview of US sanctions laws and regulations* [online]. Available at: <<https://www.nortonrosefulbright.com/-/media/files/nrf/nrfweb/knowledge-pdfs/overview-of-us-sanctions-laws-and-regulations----20210218.pdf?revision=99a0903f-b4c9-4259-ae78-3af9f206cc8e>> [Accessed 1 December 2021].

- Rudolf, P., 2007. Sanctions in International Relations. *SWP Research Paper* [online], 6, pp. 17. Available at: <https://www.files.ethz.ch/isn/117838/2006_Sanctions_E.pdf> [Accessed 18 December 2021].
- Sedliar, Yu.O., 2013. *Mizhnarodni sanktsii u svitovii politytsi: teoriia i praktyka [International sanctions in world politics: theory and practice]*. Mykolaiv: Vydavnytstvo ChDU im. Petra Mohyly. (in Ukrainian).
- Sedliar, Yu.O., 2017. Kontseptualno-metodolohichni zasady doslidzhennia mizhnarodnykh sanktsii u zovnishnopolitychnomu analizi [Conceptual and methodological principles of research of international sanctions in foreign policy analysis]. *Aktualni problemy polityky: zbirnyk naukovykh prats.* 59, p. 85–103. (in Ukrainian).
- Smith, M.S. 2004. Sanctions: Diplomatic Tool, or Warfare by Other Means? *Beyond Intractability* [online]. Available at: <<https://www.beyondintractability.org/essay/sanctions>> [Accessed 1 January 2022].
- Orhanizatsiia Obiednanykh Natsii, 2008. *Statut Orhanizatsii Obiednanykh Natsii [Charter of the United Nations]* [online]. Kyiv: Departament hromadskoi informatsii OON. Available at: <https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf> [Accessed 2 February 2022]. (in Ukrainian).
- Stepanenko, K.V. 2016. Mizhnarodno-pravove rehuliuвання zastosuvannya Ukrainoiu represalii [International legal regulation of the use of reprisals Ukraine]. *Almanakh mizhnarodnoho prava* [online], 13, p. 57–65. Available at: <<http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/2090/1/9%20%D0%A1%D1%82%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>> [Accessed 22 November 2021]. (in Ukrainian).
- Tarallo, M., 2020. The Effectiveness of Economic Sanctions as a Security Tool. *Security Management* [online]. Available at: <<https://www.asisonline.org/security-management-magazine/articles/2020/01/the-effectiveness-of-economic-sanctions-as-a-security-tool/>> [Accessed 19 November 2021].
- Zakon Ukrainy. «Pro sanktsii» [«About sanctions»] *Verkhovna Rada Ukrainy* [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text>> [Accessed 1 February 2022]. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 10.09.2022 р.

N. Matviichuk

INTERNATIONAL SANCTIONS AS A TOOL OF FOREIGN POLICY

International relations in the 21th century are experiencing the systemic crisis marked by an increase in the number of local conflicts and hybrid confrontations, as well as by the geopolitical rivalry. Transformations require the development and application of an effective mechanism to combat violations of international law. One of the mechanisms actively used today by participants in international relations is the application of sanctions. The paper analyses different types, purpose, specifics and other characteristics of international sanctions regarded as a tool of modern international policy.

There is no certain definition of “sanctions” in international legal instruments. Along with the term, the terms “coercive measures”, “international legal responsibility”, “countermeasures”, etc. are used.

International organizations and states are guided by their own advanced documents (i.e., international treaties, laws, etc.) which prescribe the mechanisms for international sanctions application. International sanctions are the form of international legal responsibility applied to a violator of international agreements. Sanctions as a tool of foreign policy are aimed to put pressure on the violating state to halt illegal actions.

Sanctions can be imposed in several dimensions: diplomatic, economic, political, etc. Diplomatic sanctions are aimed at expressing disapproval or dissatisfaction with a certain action of the violating state through the international political isolation of the state. The application of the international sanctions involves the use of political means aimed at counteracting the illegal actions of violating countries allowing in such a way the use of the mechanism of international condemnation, partial isolation etc., which leads to negative changes in the image of the violating state. Economic sanctions are the measures of an economic nature directed at the violating state. In modern international relations, the practice of imposing economic sanctions is quite common, which outweighs the quantitative indicators of the total number of sanctions imposed. At the same time, modern international sanctions are mostly targeted as opposed to comprehensive sanctions which separate those responsible for pursuing a particular policy or taking certain actions against the country’s citizens.

Key words: *sanctions, international sanctions, foreign policy, international relations.*